

PODBIOKOVSKE VEČERI I SPLITSKI
VOKALNI OKTET

Zamislao održavanja kulturno-umjetničke manifestacije *Podbiokovske večeri* u Makarskoj u ljetnim mjesecima, kada plaže makarskog primorja privuku brojne strane i domaće turiste, pokazala se vrlo dobrom. Raznoliki programi Podbiokovskih večeri već više godina obogaćuju, inače prilično škrtu, kulturno-umjetničku ponudu u Makarskoj. Turistički savez općine kao glavni nosilac organizacije s još većom financijskom potporom i pogotovo s većim angažiranjem za adekvatniju propagandu mogao bi učiniti da ta manifestacija bude još kvalitativno i kvantitativno zapaženija u sveopćem našem (ljetnom) kulturno-umjetničkom događanju. Dogovor i ugovor na vrijeme učinjen, s preciznim programom i sadržajem, s vlasnicima prostora na kojima se odvijaju programi, i s drugima, Podbiokovskih večeri, mogao bi učiniti da se ta toliko potrebna kulturno-umjetnička manifestacija mirnije i sadržajnije odvija. Velikim zalaganjem gosp. Vrkaša (i malog broja njegovih suradnika), iako uz brojne teškoće, sveukupni rezultat Podbiokovskih večeri mogao bi se ocijeniti pozitivnom ocjenom, — i više od toga!

Zanimljivo je da je odaziv publike bio najbolji za koncert *Splitskog vokalnog okteta*, 8. kolovoza, i orguljašice iz Zagreba Ljerke Očić Turkulin, što se možda ne bi očekivalo s obzirom na programe koje su ponudili, naime, »ozbiljne« glazbe, i to (uglavnom) sakralne.

Splitski vokalni oktet i ranije je gostovao u Makarskoj, i to oba puta u, nakon potresa, obnovljenoj makarskoj katedrali sv. Marka. Prvi nastup bio je u ljeto pred dvije godine u organizaciji župnog ureda, odnosno ondašnjeg župnika, a sada novog splitskomakarskog nadbiskupa msgr. Ante Jurića. Ovogodišnji nastup bio je, dakle, u organizaciji Podbiokovskih večeri, a posredovanjem gosp. Alekse Srzića dugogodišnjeg čestog orguljaša u makarskoj katedrali, a sada dirigenta makarske limene glazbe. Srzić za tu glazbu aranžira skladbe, a ponešto i sam sklada. Splitski vokalni oktet je izveo prema čestoj shemi svojih koncerata nekoliko skladbi gregorijanskog korala, iz liturgije na staroslavenskom jeziku, renesansne polifonije i novijih domaćih autora. Veliko osvjeteženje koncertu bio je nastup gostiju Okteta, mladih solista iz Splita, tenora Spira Bobana i sopranistice Marije Bubić; oboje učenici poznatog glazbenog pedagoga prof. Branka Ristić. Oktet je u svoj program uvrstio novije skladbe svoga repertoara, a solisti su pjevali dijelom sakralne skladbe, a dijelom »polusakralne« skladbe naših i stranih, uglavnom talijanskih majstora. Brojna publika, većim dijelom strani turisti, pažljivo je pratila koncert i na koncu je Oktet i mlade već afirmirane soliste nagradila bogatim pljeskom. Kratak uvod u koncert i najavu svakog bloka skladbi napravio je mo, Petar Zdravko Blajić, dirigent Okteta. Tisak »Slobodna Dalmacija« je vrlo pohvalnim riječima i lijepom fotografijom zabilježila ovaj koncert; slično je učinio i radio Split.

Petar Zdravko BLAJIĆ

Na Institutu mogu se nabaviti:

1. MUKA po Mateju, Marku, Luki i Ivanu
(u jednom svesku) Cijena 10.000 d.
 2. HRVATSKI CRKVENI KANTUAL (1934)
Cijena 300.000 d.
 3. Hadrović: HOSANA I. dio (1911),
Cijena 200.000 d.
 4. Kindlein-Kolander: PJEVNIK (1895).
Cijena 250.000 d.
- (Pod br. 2, 3, 4 ima samo po 1 primjerak i to rabljeni)

VIJESTI IZ INOZEMSTVA

IZ DOMOVINE ČARDAŠA

Čas je. Čekanje trajaše dugo, duže od mog djetinstva. Pa ipak je svježe sjećanje na često pripovijedanje moga oca o zarobljeništvu u Ugarskoj. Kao da je riječima slikao pustare na kojima je radio kao zarobljenik. U meni nicaše želja da vidim tu zemlju gdje je otac ostavio najljepše godine svoga života.

Predosmo granicu. Autobus ubrza dugom cestom kroz nepreglednu ravnicu što se u daljini stapaše s maglom u mliječno sivilo.

Polovicu Mađarske zaprema ravnica, a planine se pružaju od jugozapada prema sjeveroistoku. Najviša je Matra 1015 m i Bükk 959 m nad morem. Riječna mreža pripada slivu Dunava i Tise. Imaju slab pad i niske obale. Jedanput šetajući Peštom usput opazih na nekoj zgradi reljef sa strijelom koja pokazivaše 1,5 m vivo. To je spomen na jednu poplavu ovog grada. Promet je vrlo živ, a odvija se željeznicom (četiri željeznička kolodvora), Dunavom, cestom, avionskim putem i Tisom samo za unutrašnji promet. Tu počeše moja lutanja pod crvenim prosinačkim suncem što se od vremena do vremena pokazivaše.

Putujući pročitah u prolazu na cestovnoj tabli naziv Siget. Dozva se u mojoj pameti ime hrvatskog bana Nikole Zrinskog i ratovanja s Turcima. Borio se Zrinski na strani Ferdinanda I i pobijedio Turke pred Peštom (1542. g.) Za nagradu dobio je od kralja veliki posjed Međimurje s Čakovcem. Od tada Čakovec postaje sjedište Zrinskih. 1566. g. opsjeo je utvrdu Siget sultan Sulejman II, a branio ju je Nikola Zrinski sa 2500 ljudi. Kralj Maksimilijan II prepustio je braniocu na milost i nemilost Turcima bez sredstava za život i borbu. Preživjeli branioci izvršili su proboj iz već zapaljene tvrđave i izginuli zajedno sa Zrinskim. U tim mislima približismo se Budimpešti. Glavni grad Mađarske sastoji se od Budima na desnoj i Pešte na lijevoj obali Dunava.

Sutrašnji dan provedoh u razgledanju grada. Veliki je broj reprezentativnih zgrada kao što su: parlament, akademija znanosti i umjetnosti, opera, bazilika sv. Stjepana, crkva sv. Matijaša itd. radi čega spada među najljepše gradove srednje Evrope.

Krenuh na Citadelu, tvrđavu koju izgradiše Habzburgovci u 18. stoljeću. U dvorištu je izložba topova. Idući u tom pravcu prođoh ispod brijega sv. Gotharda na čijoj hridi je skulptura sv. Gotharda. To je spomenik prvog vjesnika kršćanstva koji je došao iz Rima među ta plemena. S te hridi je bačen u Dunav i tako ga utopiše.

Sa Citadele brojila sam mostove što vode na budimsku stranu. Arpadov, Margitin što se naslanja na Margitino ostrvo u Dunavu, Lančasti, Elizabetin i ostali. Šetala sam gradom razgledavajući zgrade i fasade kojih ima u helenističkom stilu kao što je Nacionalni muzej, Geološki institut, čiji je dio fasade i krov prekriven porculanskim pločicama, građen je u romanskom stilu. Gradsko kupalište s lječilištem je u neobaroknom stilu. U Budimpešti su tri termalna izvora po čemu je taj grad rijetkost. Užitek je bila ova šetnja gdje su se smjenjivale zgrade sa stilovima romanskim, renesansnim, baroknim, neobaroknim itd. takmičeći se bogatstvom ukrasa. Čudnog li takmičenja!

Od velikog broja crkava razgledala sam baziliku sv. Stjepana i crkvu sv. Matijaša neobično bogate umjetničkim djelima raznih majstora. Crkva sv. Matijaša pretvorena je u muzej. Crkvu Sv. srca Isusova razgledala sam detaljno jer sam u njoj prisustvovala misi. Sva djeluje jednostavno ali lijepo. Lađa crkve podijeljena je četverbridim tankim i vrlo visokim stupovima na glavnu i dvije sporedne Visoki vitraž do

stropa čini pročelje, a prikazuje kao centralnu osobu Isusa sa srcem. Glavni oltar je sa strana pregrađen zidovima na kojima su reljefi evanđelista u drvetu. Dio zidova bočnih lađa su također vitraži koji prikazuju: Majku Božju s Isusom u naručju, a drugi muku Isusovu. Na pročelju bočnih lađa je desno bijeli mramorni kip a prikazuje ženu ogrnutu plaštem. Mislim da prikazuje Majku Božju, a lijevo je sv. Ivan. Put križa je bareljef u bakru, a postaje su razmještene oko cijele crkvene lađe. Orgulje smještene i zaključane na koru nisam mogla pregledati i zabilježiti podatke o njima.

Sutradan poranih u istu crkvu. Zamolih župnika za njihov pjevnik da ga razgledam i ponešto napišem. Donese mi pjevnik iz crkve i ponudi mi mjesto. Teško sam što razumjela u tekstu ali sam odlično čitala note u napjevu.

Usporedo s kršćanstvom šinila se i crkvena glazba. To je doba gregorijanskog pjevanja, pa su prema sjevernofrancuskim i franačkim uzorcima izrađivani razni kodeksi. Najstariji mađarski antifonar pod nazivom *Kodeks Albensis* potječe iz 12. stoljeća, a nastao je u katedralnoj školi u Szekesfehervaru prema južnonjemačkom uzoru. Kad je uvedena glazbena nastava u samostanskim i katedralnim školama prešlo se u 14. stoljeću na solmizaciju. Prvi koralni napjevi s mađarskim tekstom zapisani su u kodeksu Náador 1508. g, a domaće kompozicije se javljaju još i ranije.

Reći ću nešto i o staroj pučkoj glazbi koju su istraživali na suvremeniji način B. Bartok, Z. Kodály, L. Vargyas i drugi. Njihova proučavanja otkrivaju ugrofinske, srednje i istočno azijske, te turske crte u mađarskoj glazbi. Starija izvorna pučka mađarska glazba gajila se svuda još na prijelazu u 20. stoljeće. U poslijeratnom razdoblju iščezava, ali ne potpuno. Sačuvala se u obrednim običajima. Najstariju skupinu napjeva predstavlja pentatonika, sa silaznom kvintnom gradom u kojoj se prvi dio ponavlja za kvintu niže. Ovaj je tip napjeva karakterističan za cijelu Mađarsku. Uz melodijske nalazimo i ritmičke podudarnosti još kod nekih naroda oko Volge, Tatarskoj, Mongoliji, Turskoj što dokazuje, da je mađarska glazba nikla na Istoku. Ovo starinsko pjevanje potiskuju sredinom 19. stolj. pučke popijevke »novoga stila«, koje se iza I. svjetskog rata proširilo po cijeloj zemlji. To su zapravo gradske popijevke nepoznatih ili zaboravljenih autora prenašane usmenom predajom. Kao takve dospjele su u selo proprimivši tu obilježja izvornih seoskih popijevaka. Iako je bilo utjecaja susjednih naroda, ipak su zadržale obilježja starog stila pentatoniku i kvintnu građu.

Od starijih plesova razlikuju se muški solistički, pastirski i djevojački. Polovicom 18. stolj. razvija se verbunkos vezan uz odlazak mladića u vojsku i čardaš. Sviraju ih ciganske kapele, a u njima se izmjenjuju spori i brzi odlomak, triole, punktirani ritmovi, sinkopiranje i tipične završne formule. Uglavnom, što je u svijetu poznato kao mađarska glazba jesu varijante verbunkosa i naknadno osamostaljeni dijelovi kao što je čardaš. Takvu cigansku kapelu slušala sam svaku večer uz večeru. Instrumenti su: prva i druga violina, cimbali, gordon (sa četiri žice sličan violončelu). Od duhačkih instrumenata susreće se tárogató, klari-netski obrađena frula.

Od velikog broja muzeja razgledala sam: Muzej fine umjetnosti gdje uz mnoge dragocjenosti vidjeh i krunu kralja Stjepana, prvog mađarskog kralja. Muzičko-historijski muzej daje uvid u razvoj glazbala i glazbe. Muzej Franza Liszta prikazuje život i školovanje u Beču i Parizu te, rad tog velikog glazbenika. Kao virtuoz na glasoviru obišao je cijelu Evropu, da bi se kasnije povukao i posvetio kompozitorskom radu. Od duhovne glazbe stvara: oratorije, kantate, mise, da bi potom prešao na jednostavne simfonije (u h-molu), simfonijske pjesme (dvanaest).

Prije nego krenuh na Budim razgledala sam Trg žrtava. Tu je kamenim skulpturama prikazana povijest Mađara. Sedam vezira među njima na čelu Arpad doveli su sedam nomadskih plemena u Panonsku nizinu između 895. i 900. god. Nakon doseljenja ta koptička plemena ratuju i pljačkaju susjedne zemlje. Osim ratnog plijena cilj im je bio lov na ljude, da bi tako došli do robovske radne snage. Tako preko Geze, Stjepana I, Bele I. itd. vladaju u zemlji Arpadovići. Njih su smjenili Habsburgovci. Ta povijest ispisana je u kamenu, a vladari davno zanijemiše.

Jedno poslijepodne otputovala sam u živopisno mjestance Sv. Andrija. Danas je tu umjetnička kolonija. Pogledah u jednom salonu izložbu kipova i reljefa, a u drugom slike J. Aknaya. Usput rečeno, tu su se Srbi iza bitke na Kosovu polju bježeći pred Turcima zaustavili. U centru mjesta podigli su prilično neugledan spomenik knezu Lazaru.

Jedan dan provedoh u Balatonu na Blatnom jezeru. Nepregledno je. Duboko je 3—4 m. Bezbroy jedrenjaka šara mu daljinu. Boja mu je više siva nego plava, jer je i nebo takvo.

Putujem prema granici. Napuštajući Mađarsku zadržah u sjećanju nekoliko dojmljivih slika: Dunav po kome plove bijeli brodovi poput galebova, nizove crvenih paprika što u vijencima krasi svaku kuću ili balkon, ciganske kapele i čardaše.

Zdenka MILETIĆ

PRODAJU SE ORGULJE

Izradila tvrtka BRANDL 1933. g. Imaju:

2 manuala

28 registara

1 slobodnu kombinaciju

4 čvrste kombinacije

Crescendo valjak

II. manual je u žaluzijama

Svirale i zračnice potpuno ispravne. Sistem je elektromagnetski.

Ventilator na električni pogon. Orgulje su visokokvalitetne zvučnosti, čiste su, naintonirane i ugođene (naštimate).

Adresa u uredništvu »Sv. Cecilije«